

Nieuw Nederlands

TLPST

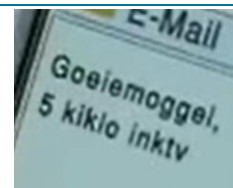
Lesbrief nummer 34 – januari 2017

Wilt u laten weten wat u van deze TLPST vond? Hebt u tips voor de volgende aflevering? Mail ons: redactie@tlpst.nl.

Goeiesmorgens, goeiemoggel!

Je hoort mensen weleens 'Goeiesmorgens' of 'Goeiemoggel' gebruiken als begroeting 's ochtends. Het zijn varianten op *goeiesmorgen* die ooit door creatieve geesten werden bedacht.

> [Lees verder](#)

Uitstervende talen

Er bestaan op onze planeet ongeveer zeventuizend talen. Maar dat blijft niet zo, zegt Eithne Carlin, een onderzoekster van de Universiteit Leiden. Ze vreest dat er in de volgende honderd jaar duizenden talen zullen verdwijnen.

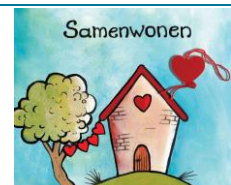
> [Lees verder](#)

Asielzoekers over het Nederlands

Wat vind jij een opvallend, typisch Nederlands woord? Veel Nederlanders antwoorden dan *gezellig*. Welk woord zouden buitenlanders die in Nederland wonen als 'typisch Nederlands woord' noemen?

> [Lees verder](#)

Pardon!?

Taal verandert constant. Jij praat een beetje anders dan je grootouders, en zij praatten weer net een beetje anders dan hun grootouders. Heel langzaam veranderen er allerlei kleine dingen, zoals het gebruik van het woordje *pardon*.

> [Lees verder](#)

Goeiesmorgens, goeiemoggel!!

Je hoort mensen weleens ‘Goeiesmorgens’ of ‘Goeiemoggel’ gebruiken als begroeting ’s ochtends. Het zijn varianten op *goeiemorgen* die ooit door creatieve geesten werden bedacht.

Goeiesmorgens komt uit een televisieserie die zo’n twintig jaar geleden op tv was met de naam *Jiskefet*, waarvan soms nog fragmenten herhaald worden. Er staan ook afleveringen op [Youtube](#).

Goeiemoggel was voor het eerst te horen in [een reclamefilmje voor KPN](#), bijna tien jaar geleden. De makers bedachten dat ze iets grappigs konden maken door tikfouten uit te spreken. Zo ontstonden *goeiemoggel*, *transploft*, *ordrekverwerking* en *5 kiklo inktvip*.

Uit het *goeiemoggel*-filmje van KPN

KPN maakte reclame voor nieuwe mobieltjes ‘met een normaal toetsenbord’. *Dat was in 2007*.

Tegenwoordig gebruiken we smartphones met een toetsenbord waarop de letters in dezelfde volgorde staan als op een computertoetsenbord. Maar nu hebben we een ander probleem: de autocorrectie doet soms te hard z’n best. Sommige telefoons maken bijvoorbeeld van de naam *Helan* vanzelf het woord *Belangrijk*.

Vragen en opdrachten

Overleg in de klas:

In de tekst staat dat het woord *goeiesmorgens* twintig jaar geleden werd bedacht door de makers van het programma *Jiskefet* en dat *goeiemoggel* tien jaar geleden werd gebruikt in een reclame van KPN.

1a Kennen jullie *Jiskefet* en de KPN-reclame?

1b Horen jullie de woorden *goeiesmorgens* en *goeiemoggel* weleens of gebruiken jullie ze zelf?

1c Wat is volgens jullie op dit moment de meest gebruikte variant op *goeiemorgen*?

In alinea 4 staat dat KPN reclame maakte voor mobieltjes ‘met een normaal toetsenbord’. Dat was iets nieuws. Voor die tijd moest je op een mobiele telefoon namelijk teksten typen met het T9-systeem. Bekijk een uitleg en afbeelding van dat systeem op Wikipedia.

2 Welke woorden kun je met het T9-systeem maken met de cijfers van jouw telefoonnummer?

De tekst eindigt met: “Maar nu hebben we een ander probleem: de autocorrectie doet soms te hard zijn best. Sommige telefoons maken bijvoorbeeld van de naam *Helan* vanzelf het woord *Belangrijk*.”

3a Heb jij wel eens gekke berichten verstuurd doordat de autocorrectie jouw woorden had ‘verbeterd’?

3b Vind jij het vervelend als je berichten met dat soort fouten verstuurt of ontvangt?

Overleg in de klas:

4 Moeten mensen hun berichten eerst controleren voordat ze op 'verzenden' drukken?

> Antwoorden

> Terug naar de voorpagina

Uitstervende talen

Er bestaan op onze planeet ongeveer zeventuizend talen. Maar dat blijft niet zo, zegt Eithne Carlin, een onderzoekster van de Universiteit Leiden. Ze vreest dat er in de volgende honderd jaar duizenden talen zullen verdwijnen: “Gezegd wordt dat er elke twee weken een taal verdwijnt en ik heb geen reden om aan te nemen dat dat niet klopt.”

Hoe komt het dat zo veel talen uitsterven? Dat komt doordat er veel talen zijn met weinig sprekers. Dat heeft in veel gevallen te maken met de kolonisatie van vroeger. Op het moment dat een land een kolonie werd, voerden de kolonisten hun eigen taal in als belangrijkste taal. Die taal moest worden aangeleerd op scholen en werd bijvoorbeeld gebruikt in de handel en in de rechtspraak. Nog altijd ondervinden inheemse volkeren daar de gevolgen van: hun eigen (‘inheemse’) taal wordt niet officieel erkend en op school moeten ze een andere taal aanleren. Veel mensen leren de inheemse taal daarom niet meer. Daardoor **vermindert** het gebruik van veel inheemse talen zienderogen.

Veel talen hebben nog maar weinig sprekers.

Zouden we terugkeren naar de toestand van tienduizend jaar geleden? Toen begonnen de mensen in Afrika voor het eerst een taal te ontwikkelen. Deze mensen verspreidden zich over de hele wereld en zo ontstonden er op allerlei plaatsen verschillende talen. Misschien spreken we ooit toch weer **allemaal één taal**? Bijvoorbeeld Chinees, Engels of nog iets anders ...

Vragen en opdrachten

Overleg in de klas:

In de tekst staat dat er op aarde ongeveer zeventuizend talen bestaan.

1a Hoeveel talen kunnen jullie samen opnoemen?

1b Kun je je voorstellen dat je je zou inzetten voor het behoud van een taal als je één van de laatsten was die die taal nog sprak? Leg je antwoord uit.

Bekijk het **antwoord** op de vraag: ‘Welke erkende talen heeft Nederland?’

2a Hoeveel officiële talen worden er gesproken in (Caribisch) Nederland?

2b Wat betekent het als een taal in Nederland een officiële taal is?

2c Wat betekent het als een taal in Nederland erkend is als regionale taal?

Overleg in de klas:

3 Als we ooit weer allemaal één taal spreken, welke taal zal dat dan zijn?

> **Antwoorden**

> **Terug naar de voorpagina**

Hoe klinkt Surinaams-Nederlands?

Wat vind jij een opvallend, typisch Nederlands woord? Veel Nederlanders antwoorden dan *gezellig*: dat is een gevoel dat wij kennelijk wel met elkaar kunnen hebben, maar dat je in het buitenland niet zo makkelijk vindt. Welk woord zouden buitenlanders die in Nederland wonen als ‘typisch Nederlands woord’ noemen?

Om ervoor te zorgen dat de inwoners van Zwijndrecht en de asielzoekers met elkaar konden praten, zette een groep vrijwilligers een cursus Nederlands op. En aan het eind van die cursus vroegen ze asielzoekers om een kunstwerkje te maken over een opvallend Nederlands woord. RTV Rijnmond maakte er [een reportage](#) over.

Een Afrikaanse vrouw kwam met *samenwonen* – iets dat je in haar land niet kunt doen zonder getrouwd te zijn, maar dat bij ons heel gewoon is. Yoelma Antunez uit Uruguay maakte een schilderijtje van *sjongejonge* omdat ze het zo’n grappig woord vond, waarvan de uitspraak voor haar nogal moeilijk is.

Een schilderijtje over *sjongejonge*.

Had je ooit gedacht dat dit voor iemand opvallende Nederlandse woorden zouden zijn? Kun je er zelf een paar bedenken?

Vragen en opdrachten

Lees de tekst nog niet. Bespreek in de klas:

- 1 Wat is het eerste woord dat in je opkomt bij de vraag: wat vind jij een opvallend, typisch Nederlands woord?
- 2 In de tekst worden twee voorbeelden gegeven: de woorden *samenwonen* en *sjongejonge*. Hebben de mensen die deze woorden noemden die woorden gekozen vanwege de betekenis of vanwege de vorm? Leg je antwoord uit.

Bespreek in de klas:

- 3a Wat vinden jullie typisch Nederlandse woorden of zinnen?
- 3b Hebben die woorden of zinnen altijd te maken met typisch Nederlandse gewoontes?

> [Antwoorden](#)

> [Terug naar de voorpagina](#)

Pardon!?

Taal verandert constant. Jij praat een beetje anders dan je grootouders, en zij praatten weer net een beetje anders dan hun grootouders. Die verschillen zijn meestal klein: ook heel oude mensen kun je nog steeds prima verstaan. En als je niet te veel jongerentaalwoorden gebruikt, snappen zij ook goed wat jij zegt. En toch veranderen er allerlei kleine dingen. Bijvoorbeeld het gebruik van het woordje *pardon*.

Vijftig of zestig jaar geleden gebruikten mensen *pardon* alleen om hun excuses aan te bieden. Het betekende dus alleen zoiets als 'sorry, het spijt me'. Als je bijvoorbeeld op straat tegen iemand aanstootte, dan kon je *pardon* zeggen.

Ton den Boon, een van de makers van het woordenboek van Van Dale, *bedacht onlangs* dat wij allemaal – waarschijnlijk ook jullie grootouders – in de loop van de tijd pardon in een andere betekenis zijn gaan gebruiken. Je kunt pardon nu namelijk ook gebruiken om verontwaardiging uit te drukken: 'Pardon, wat krijgen we nou!'

De klemtoon ligt dan ook een beetje anders, zegt Den Boon. Vroeger zeiden de mensen alleen *pardón*, nu zeg je als je verbaasd of beledigd bent ook *párdon*.

Wij denken trouwens dat ook sorry anders wordt gebruikt. Steeds meer mensen zeggen bijvoorbeeld 'Sorry hoor, maar ik vind dat echt belachelijk!' En zelfs 'Het spijt me' wordt weleens gebruikt in zinnen als 'Het spijt me, maar dit kan echt niet door de beugel.' Van een beleefde manier om je te excuseren voor je eigen gedrag veranderen zulke woorden kennelijk makkelijk in een woord waarmee je begint als je anderen eens even de waarheid wilt zeggen of iets wilt verwijten. Grappig!

Vragen en opdrachten

Lees de tekst nog niet. Bespreek in de klas:

1a Hoe spreek jij het woord pardon uit in de volgende zinnen:

- 'Pardon, dat ging per ongeluk.'
- 'Pardon, wat krijgen we nou!'

1b Door welk woord (of welke woorden) zou je pardon kunnen vervangen in deze zinnen?

Lees nu de tekst.

2a Komen je antwoorden op vraag 1a en 1b overeen met wat wordt gezegd in de tekst?

2b In welke situatie (en in welke betekenis) gebruik je het woord sorry het meest?

2c De auteur van de tekst eindigt met: *Grappig!* Vind jij het ook 'grappig' dat de betekenis of het gebruik van een woord zo kan veranderen? Zo nee, met welk woord zou jij de tekst eindigen?

Eind 2016 heeft het Instituut voor de Nederlandse Taal mensen gevraagd welk woord ze niet meer wilden horen in 2017. Bekijk de top tien van dat onderzoek.

3a Welk(e) van deze tien woorden mag/mogen van jou ook wel verdwijnen?

3b Welk woord (dat niet in de top tien staat) had jij genoemd als je mee had gedaan aan het onderzoek?

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Antwoorden bij het eerste onderwerp

1 t/m 4 Eigen antwoorden.

Antwoorden bij het tweede onderwerp

1a en b Eigen antwoord.

2a (Caribisch) Nederland heeft vier officiële talen: Nederlands, Fries, Papiaments en Engels.

2b Als een taal een officiële taal is, hebben burgers het recht om die taal te gebruiken in bijvoorbeeld het onderwijs, een rechtszaal of in contact met de gemeente.

2c Als een taal erkend is als regionale taal, mogen provincies en gemeenten een eigen beleid voeren voor deze talen. Op die manier blijven deze talen 'bewaard' als cultureel erfgoed. Radio-omroepen of toneelverenigingen bijvoorbeeld, kunnen subsidie krijgen als zij deze taal gebruiken.

3 Eigen antwoord.

Antwoorden bij het derde onderwerp

1 Eigen antwoord.

2 Het woord *samenwonen* is gekozen vanwege de betekenis en het woord *sjongejonge* vanwege de vorm.

3a en 3b Eigen antwoorden.

Antwoorden bij het vierde onderwerp

1 t/m 3 Eigen antwoorden.
